

5. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE MÜZECİLİK

İlk dönemde Sultan Abdülmecid 1845 yılında Yalova civarında yaptığı bir gezide üzerinde imparator Constantinus'un adının bulunduğu yazıtlı başlıkları toplatıp İstanbul'a gönderilmelerini istemiştir.

Müze kavramı, resmi olarak ilk kez sadrazamlık makamından Maarif Nezaretine gönderilen 29 Ocak 1869 tarihli bir talimat yazısında yer almış ve tabir "**müzehane**" olarak kullanılmıştır

Abdülmecid

Osmanlı sarayında korunan Kutsal Emanetler ile evvelki padişahlara ait eşyaların saklandığı bilinmekle beraber, burada müzecilik anlayışı ile hareket edildiğini söylemek zordur.

Bu eşyalar İslam dinine ve atalara karşı duyulan saygı ve sevgiden dolayı muhafaza edilmiştir. Ayrıca Osmanlılarda müze denebilecek yerlerin tekke ve türbeler olduğu da ileri sürülebilir.

Türbelerde gömülü kişilerin eşyaları, kıyafetleri sergilenmekte ve Kur'an-ı Kerim'ler bulunmaktadır.

Türkiye'de müzeciliğin tarihine bakıldığında; Avrupa'dan yüz elli yıl sonra eski eserlerin belirli mekanlarda depolanmasıyla başlamıştır.

Bu ilk müze girişimiyle içerdeki eserler Mecma-ı Asar-ı Atika ve Mecma-ı Asar-ı Esliha olarak ikiye ayrılmıştır.

O tarihlerde koleksiyonlar ziyarete kapalı olmakla beraber özel izinle gezilebilmekteydi.

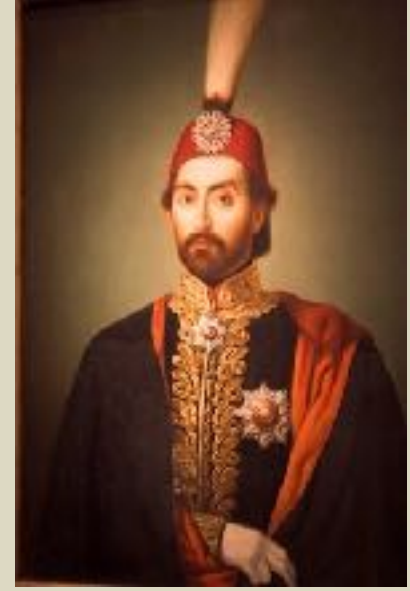
1776 yılında Jean-Claude Flachat ve 1812'de İngiliz seyyah E. D. Clarke Aya İrini'deki koleksiyonları görme fırsatı yakalamıştır.

Buraya müze adının verilmesi ise 1869 yılına rastlar. Müze-i Hümayun ya da Müzehane-i Hümayun denilmiştir.

Çinili Köşk

Tophane- i Amire Müşiri Ahmet Fethi Paşa da, bu taşları Harbiye Ambarı olarak kullanılan Aya İrini Kilisesi'nde koruma altına almıştır. Daha sonra buranın düzenlenmesi ve "müze" haline getirilmesi ise, Ali Paşa'nın sadrazamlığı zamanında olmuştur.

Ahmet
Fethi
Paşa

Sadrazam Ali Paşa

16.yy.'dan itibaren Saray'ın silah deposu olarak kullanılan Aya İrini Kilisesi'nin, Tophane Müşiri Fethi Ahmet Paşa tarafından düzenlenerek 1846 yılında ziyarete açılması, genellikle Türk Müzeciliğinin başlangıcı olarak kabul edilir. Müze, 1873 yılında, Aya İrini'den Çinili Köşk'e taşınır. Böylece, müzecilikte "**toplamacılık**" dönemi sona ermiş, "**sergileme/inceleme**" dönemi başlamıştır.

TÜRK MÜZECİLİĞİNİN BAŞLANGICI

Aya İrini Kilisesi'nde oluşturulan müzeye ilk olarak Edward Goold müze müdürü olarak tayin edilmiş, ardından sırasıyla Tarenzio ve Alman Dethier müze müdürü olmuştur.

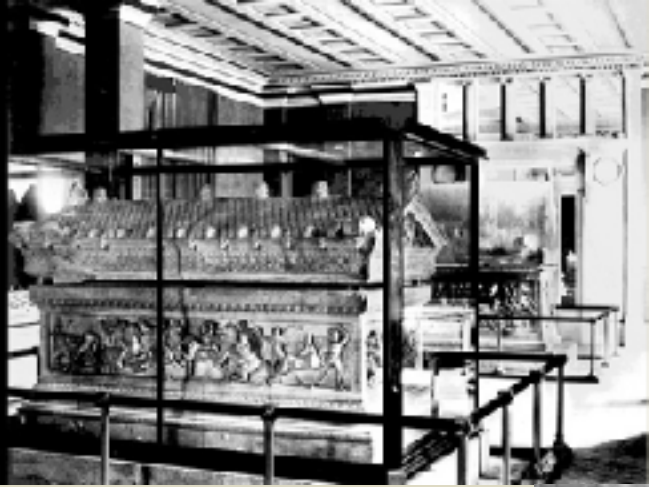
Aya İrini

Goold, göreve geldikten sonra Maarif Nezareti'nden valiliklere gönderilen genelgelerle, eski eserlerin neler olduğu ve değerleri anlatılır; devlete ait oldukları ifade edilerek müzeye konmak üzere İstanbul'a yollanmaları istenir. Goold, Marmara Adası, Tekirdağ ve Kapıdağ yarımadasından heykeller bulup getirtmiş ve böylece 160 kadar eser toplanmıştır.

Edward Goold, müzede belli başlı eserlerin tanıtıldığı taş basma bir katalog hazırlamıştır ve bu katalogu da Ali Paşa'ya ithaf etmiştir. Ali Paşa'nın desteğiyle Müze-i Hümayun Müdürlüğü'ne gelmiş olan Goold'un görev süresi, Mahmud Nedim Paşa'nın sadrazam olmasıyla sona ermiştir.

İlber Ortaylı, "Tanzimat'ta Vilayetlerde Eski Eser Taraması," Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, 1985, s. 1599.

Mahmud Nedim Paşa 1871'de müze müdürlüğünü kaldırdı ve müzeyi Avusturya Sefiri Freiherr von Prokesch-Osten'in ısrarıyla İstanbul'daki Loyd Austrichen Vapur Acentesi'nin sahibinin oğlu, ressam ve koleksiyoncu Terenzio'nun muhafızlığına bıraktı.

Terenzio'nun bu görevde sadece bir yıl kadar kaldığı bilinmektedir. Heinrich Schliemann'la bir hayli yoğun yazışmaları olan Terenzio'nun konservatör olarak başına geçtiği müessesede fazla faydalı bir hizmeti olmadığı veya hizmete vakit bulamadığı tahmin edilebilir.

KAYNAKLAR

C. Başaran 1966

«Çağdaş Müzeciliğimiz», Akademik Araştırmalar I, s. 16-18.

F. Erraslan 1998

«Çağdaş Müzecilik Anlamında Bazı Yaklaşımlar», 4. Müzecilik Semineri Bildirileri, s. 33.

H. Erkanal 1988

«Çağdaş Müzecilik Anlayışı Yönünden Üç örnek», Türk Arkeoloji Dergisi XXVII, s.1-7.

F. Gerçek 1999

Türk Müzeciliği, TTKY, Ankara.

D. Pinkwart 1965

«Das Relief des Archelaos von Priene», Antike Plastik, Leuferung IV, s.55-65.

E. Yücel 1999

Türkiye'de Müzecilik, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul

O. Siller 2010

«Dünyada ve Türkiye'de Kent Müzeleri», Ege Mimarlık Temmuz 2010, s.16-21.

B. Boraz 2013

«Müze Teknolojileri ve Sergileme Farklılıkları», İDİL, C. 2, Vol 2, Sayı 8, s.113-128.

N.Ertürk, H. Uralman 2012

Müze Bilimin ABC'si İstanbul.

T.C., İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı

Kültür Varlıkları Kaçakçılığı İle Mücadele Kılavuzu

Ankara

Doç.Dr. Berna Okan

“Günümüzde Müzecilik Anlayışı”,

Sanat & Tasarım Dergisi, 187-198.

Derya Pekgözlü Karakuş

“Müzelerde Uygulanabilecek Müze Eğitim Etkinlikleri”,

Mediterranean Journal of Humanities II/1, 2012, 131-138.

S. Lambert

“Museum storage space estimations: In theory and practice”,
ICOM-CC, 17th Triennial Conference, 2014 Melbourne.

J.E. Christensen, v.d.

“New Concept for Museum Storage Buildings - Evaluation of Building Performance Model for Simulation of Storage”,
“International Conference on Architecture and Civil Engineering” içinde, 2016.

E. Madran

“Cumhuriyet’in İlk Otuz Yılında (1920-1950) Koruma Alanının Örgütlenmesi-I”,
ADTÜ MFD 16:1-2, 59-97, 1996.